

ספר אש קודש - פרשת נח

לכן, "זסלחת לעוננו" גם "לחטאתנו" אלו השגגות ולא עוד אלא גם "ונחלתנו" (שמות לד, ט), ופרש"י (ד"ה ונחלתנו) ותתנו לך לנחלה מיוחדת, ואז לא ישתמשו את הבחינת קשה עורף לרע רק לטוב ובשביל זה יהיו מוכשרים שילך נא ד' בקרבנו:

ואם כשהקדימו נעשה לנשמע יצתה בת קול "מי גילה לה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשיין" (שבת פח.). שמדה זו ראויה למלאכי השרת, במדת קשה עורף כשהיא לטובה אמר משה רבינו שראויים הם בשביל זה ליותר ממלאך, שד' ילך עמהם ולא מלאך:

כי המלאך כשבא לעולם הזה צריך טהרה ז' ימים עד שיהיה מוכשר לשוב אל מצבו הקודם, מה שאין כן ישראל גם בעולם הזה עובדים את ד' ופועלים השראת השכינה, כגון האבות, הר סיני, משכן, בית המקדש, וכל לב איש ישראל עם גופו מקום להשראת השכינה הם. זאת אומרת שהמלאכים משתנים על ידי עולם הזה, מה שאין כן ישראל העובד את ד' אינו משתנה רק קשה עורף בעבודתו:

והיא המשכה מבחינת "אני ד' לא שנית" (מלאכי ג, ו), מבחינת כחשכה כאורה לפניו, שכל הכלים, ספירות והגוף אינם פועלים חס וחלילה עליו, לכן ישראל הנאחזים בגופא דמלכא יש להם מן בחינת עמידה זו שלא להשתנות על ידי העולם לעמוד בנסיונות, ולא עוד אלא שגם בעולם הזה יעשו השראת השכינה והיא הבחינת "קשה עורף" המשכה מן הבחינה "אני ד' לא שנית", שהיא למעלה מבחינת המלאכים, "ילך נא ד' בקרבנו" ולא מלאך, כי עם קשה עורף הוא:

והנה להיות קשה עורף לעשות מעשי עבודה בעשיה בלבד הוא ג"כ ענין ומדרגה כנוכר לעיל, אבל שנוכל גם לעסוק בתורה ולעייין בדעת, היא מדרגה יותר גדולה:

וכל אחד רואה זאת בעצמו שגם בכל צרה שלא תבוא לא קשה לו להניח תפילין ושאר מצות מעשיות, משא"כ ללמוד תורה ובפרט לעייין בה בעמקות קשה לו מאוד:

וזה שאמר להם השבאי: "עם קשה עורף מאין אתם יודעים", כלומר הן כבר שמע שישאל עם קשה עורף הוא, אבל כל כך קשה עורף שגם בצרתם יוכלו לעבוד גם בחכמה לא ידע:

וכנוכר לעיל שהבחינה קשה עורף היא המשכה מבחינת "אני ד' לא שנית", לכן זכו על ידי זה לגאולה שפטרם השבאי, כמו שאמרו בגמרא:

והנה לנח היו רודפים, כמו שפרש"י (בראשית ז, יג) שהיו בני דורו אומרים אילו אנו רואים אותו נכנס לתיבה אנו שוברין אותה והורגין אותו, ובכלל כשהיו בדור רשעים בטח עינו אותו, והיה לו מניעות בעבודה והיה צריך להתחזקות:

אברהם אבינו היו לו נסיונות ובפרט מנמרוד שהשליכו לכבשן האש, וזה שפרש"י שזה היה החילוק בין נח לאברהם אבינו, נח היה צריך סעד לתומכו, את מי תומכים את הנופל, כי בהמניעות נפל, והיה צריך שיתמכהו ויחזקהו ד' בעבודתו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו, לא התחיל לנפול רק התחזק בצדקו מאליו, כיון שהיה מרכבה (בראשית רבה מז, ו) והוא יתברך בחינת "אני ד' לא שנית":

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח (בראשית ו, ט):

ופרש"י, נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו:

כי איתא בסנהדרין (קד). מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר הכרמל והיה שבאי מהלך אחריהם, אמר לו אחד מהם לחבירו גמל שמהלכת לפנינו סומא באחת מעיניה, וטעונה שתי נודות אחת של יין ואחת של שמן, ושני בני אדם המנהיגים אותה אחד ישראל ואחד נכרי, אמר להן שבאי עם קשה עורף מאין אתם יודעים, אמרו לו גמל מעשבים שלפניה מצד שרואה אוכלת מצד שאינה רואה אינה אוכלת, וטעונה שתי נודות אחת של יין ואחת של שמן, של יין מטפטף ושוקע ושל שמן מטפטף וצף, ושני בני אדם המנהיגים אותה אחד נכרי ואחד ישראל, נכרי נפנה לדרך וישראל נפנה לצדדין, רדף אחריהם ומצא כדבריהם, בא ונשקן על ראשן והביאן לביתן ועשה להן סעודה גדולה, והיה מרקד לפניהם ואמר ברוך שבחר בזרעו של אברהם ונתן להם מחכמתו, ובכל מקום שהן הולכים נעשין שרים לאדוניהם ופטרן והלכו לבתיהם לשלום:

ומדייק המהרש"א ז"ל (ד"ה נעשים שרים) מה ענין קשה עורף לשאלתו, ומתרץ שהיסורים ממעטות את החכמה, והם קשה עורף לחשוב על עצמם שעודם חכמים, עיין שם:

וכיון ש"שבעים פנים לתורה" (במדבר רבה פרשה יג, פסקא טו) אפשר לומר שלא על שמתפארים לבד בחכמה קרא אותם "קשה עורף", היינו שהם עם קשה עורף להתפאר גם עתה שהם חכמים, רק גם על שבאמת חכמים הם:

כי צריך להבין הפסוקים שד' אמר למשה רבינו (שמות לג, ג) "כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה", שהוא נתינת טעם על שלא יעלה בקרבם רק ישלח מלאך (שם פסוק ב), ומאותו הטעם ביקש משה רבינו את ד' שלא ישלח מלאך רק הוא יתברך בעצמו ילך עמנו, כמו שאמר הפסוק (שמות לד, ט) "ילך נא ד' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא":

ואין זה אפשר שמטעם אחד יוכיחו דבר והפוכו, שד' אמר שבשביל שהם קשה עורף ישלח מלאך, ומשה רבינו אמר שבשביל שהם קשה עורף לא ישלח מלאך רק ד' בעצמו ילך עמנו:

אבל ענין קשה עורף היא אחת המעלות הכי טובות, כי מי שאינו קשה עורף, הפכפך וקל הוא, פעם כך ופעם כך, אין יכולים להגמר עמו, בשעה זו רוצה כבר לעבוד את ד' ובשעה שאחריה כאילו איש אחר הוא, ובפרט כשצריך לעמוד בנסיון לא יוכל חס וחלילה:

מה שאין כן הקשה עורף, איש ישר הוא כשמדברים עמו ופועלים בו שיחליט בדעתו לעבוד את ד' אז בטוחים בו שכן יעשה, וככל שיותר עורפו קשה יותר יעמוד בנסיון אם יבא לידי נסיון:

אך רע הוא עם הקשה עורף כשמשתמש עם מדתו זו לרע ומתעקש בדברים רעים, ומדות רעות חס וחלילה, וזה הוא כמו בכל מדות טובות כשמשתמשים בהן לרע, כמדת החסד לאהבה רעה חס וחלילה כמו שנודע מהרה"ק האלוקי המגיד הגדול זצוק"ל על הפסוק (ויקרא כ, יז) "ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא", שהוא חסד אהבה עילאה והוא משתמש בה לאהבה רעה לאחותו חס וחלילה:

וזה גם בענין הקשה עורף שאחר החטא אמר ד' "כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה", היינו שהוצאת את המדה דקשה עורף לרע. אבל אחר שאמר ד' (שמות לג, יט) "זחנותי את אשר אחזן ורחמתי את אשר ארחס", וגם הי"ג מדות אמר לו למחול בו עונותיהם, אמר משה רבינו מעתה יש לי עצה, לעולם ישראל הם אנשים גדולים צדיקים בעלי ערך עומדים בנסיונות כראוי לגבורי הרוח ועם קשה עורף, אך כל עוד שמן רע בהם, יש ונאחז הרע במדה זו ומשתמשים בה לרע: